

LITTERATUR

DET FRANSKA SENEGAL

Av fil. dr ALF ÅBERG

Kolonialismen i Afrika är ett mångtydigt begrepp med skiftande innebörd i de olika staterna. Alla generaliseringar tycks vara missvisande. Det har alltid sagts att fransmännen sökt tillämpa direkt styrelse och politisk assimilation i sina västafrikanska kolonier i motsats till engelsmännen, som varit motståndare till assimilation och sökt styra genom redan existerande inhemska institutioner. Men om man närmare studerar hur dessa teorier omsattes i praktiken, upptäcker man snart att styrelsesättet varierade högst väsentligt i olika kolonier. Engelsmännen kunde till exempel inte tillämpa någon indirekt styrelse i Östra Nigeria, eftersom det där inte fanns några hövdingar utan i stället demokratiska byförsamlingar. Och fransmännen å sin sida hade svårt att tillämpa någon assimilationspolitik på sådana negerstammar, som ännu var nomadiserande eller just hade lämnat stenåldersstadiet.

Men detta hindrar inte att fransmännen satte som sitt mål att genomföra en politisk och kulturell integration bland sina koloniala folk. Det var den franska revolutionens jämlikhetsförkunnelse och tron på Europas andliga överlägsenhet, som låg bakom denna rent missionära strävan att omvända de nya landsmännen till fransmän. Senegal blev den koloni, där de bäst lyckades med denna politik. En kännare av landet, Michael Crowder, har behandlat problemet historiskt i en inträngande studie »Senegal. A Study in

French Assimilation Policy», som nyligen utgivits av Oxford University Press.

Redan år 1848 sände Senegal en representant till den franska deputeradekammaren. Den förste infödde deputeranden Blaise Diagne valdes år 1914 och var flera gånger understatssekreterare för kolonierna. Som Crowder framhåller, var Senegal ett undantag. De övriga fransk-afrikanska områdena valde inte några deputerade förrän efter det sista världskriget. Och medan alla senegaleser tillerkändes franskt medborgarskap år 1848, dröjde det ända till år 1946, innan denna rättighet gavs åt alla afrikaner i de övriga franska kolonierna. Senegal var också den enda koloni, där det tillämpades ett undervisningsprogram i assimilationens tecken. År 1947 gick över 12 procent av Senegals barn i skolan; i Guinea var siffran bara 1,3. Många begåvade ungdomar från Senegal hade också möjlighet att fortsätta sina studier i Paris.

Hur verkade då denna assimilationspolitik i det långa loppet? Vilka spår har den avsatt i det nu helt oberoende Senegal, och hur gestaltar sig förhållandet mellan fransmän och afrikaner i detta av det tidigare moderlandet så omhuldade rike?

Under det andra världskriget fanns det en intellektuell afrikansk elit i Senegal, som kände sig nära förbunden med det demokratiska Frankrike och som tog del i den franska motståndsrörelsen. Dess ledande personlighet,

den nuvarande presidenten Léopold Sédar Senghor satt en tid i ett tyskt koncentrationsläger. Vichyregeringen införde lagar om rasdiskriminering i Senegal. Sådana hade inte tidigare funnits och avskaffades också omedelbart efter Frankrikes befrielse, men som Crowder visar blev dessa lagar ändå ödesdigra, därför att de väckte till liv bland de svarta en opposition mot den franska assimilationspolitiken.

Medan frigörelsekampen i de engelska kolonierna främst var politisk, kom afrikanerna i Senegal att lägga huvudvikten vid den kulturella emancipationen. De intellektuella senegaleserna, som fått sin uppfostran i franska skolor, började medvetet ägna sig åt att finna en egen afrikansk linje. Den myt som Senghor och hans litterära kolleger odlade var klart bakåtsträvande. De vände blickarna bort från den dynamiska västerländska livsformen och sökte i stället konstruera fram en afrikansk personlighet och en särskild kultur och livsföring, som de kallade Negritude. De blickade längtansfullt tillbaka mot den afrikanska guldålder, som enligt deras mening rätt före slavjägarnas och de europeiska kolonisationsernas tid och som i deras ögon framstod lika idyllisk och eftersträvsvärd som det gamla svenska bondesamhället för våra nitotalsförfattare.

Kulten av Negritude har fått en långt starkare förankring i Senegal och de övriga gamla franska kolonierna än i de engelskspråkiga områdena. I motsats till fransmännen lämnade de engelska kolonisationserna afrikanernas politiska organisationer i fred, och de svarta intellektuella behövde här inte leta efter sin identitet som afrikaner. I sin kamp för kulturell emancipation är Senghor och hans kamrater ändå inte antifranskt inställda. Senghor be-tecknar sig själv som ett kulturellt

halvblod. Paris är fortfarande huvudstaden för det intellektuella Afrika, och på franska skriver afrikanerna sin bekännelse till de nya idealen.

Dessa ideer om speciella afrikanska värden är intressanta inte bara som programförklaringar utan också som vetenskapliga teorier. Crowder nämner som exempel ett översiktsverk om det förkoloniala Afrika som författats av en senegales, Cheikh Anta Diop. I arbetet skildrar Diop det faraoniska Egypten som en negercivilisation, lika inspirerande för alla afrikaner som den grekisk-romerska civilisationen för Västerlandet. I arbetet, som utsatts för hård kritik av europeiska forskare, lancerar Diop också teorien om ett ursprungligt, enhetligt svart Afrika och ger därmed ett bidrag till den panafrikanska ideologi, som utbildades av en liten grupp intellektuella i Senegal för att sedan omhändertas av mera politiskt medvetna afrikanska ledare som Kwame Nkrumah i Ghana.

Även efter sin frigörelse har Senegal nära förbindelser med Frankrike. Det bor nära 40 000 fransmän i landet, och mellan dem och landets övriga tre miljoner invånare existerar det inga påtagliga ras motsättningar. De vita upprätthåller ledande befattningar i förvaltningen och i sådana företag, där det inte finns någon kvalificerad afrikansk personal. Det råder inte någon segregation utan svarta och vita går i samma skolor. Både här och vid universitetet i Dakar knyts många vänskapsband mellan raserna. Presidenten Senghor är själv ett bevis på den tolerans som råder i landet; han är katolik i en huvudsakligen muhammedansk befolkning och gift med en fransyska.

Det var Frankrike som en gång i tiden skapade begreppet Senegal, och ännu i dag är franskan det sammanhållande språket mellan de sex afrikanska folk, som bor i landet. Presi-

denten Senghor, som inte bara är poet utan också en mästerlig politisk taktiker, har bestämt deklarerat att hans stat inte får isolera sig från Frankrike och den västliga världen. Det fria Senegal skall bli en socialistisk stat men utan Marx' ateism och utan att våldföra sig på rådande ekonomiska och sociala system i landet. Crowder redogör för det radikala program, som uppgjorts av en katolsk präst, fader

Lebret, och som syftar till en uppblomstring av Senegals jordbruk och industrier. Om denna plan lyckas kommer Senegal att bli en ledande nation i Västafrika och samtidigt ett försvar för den franska kolonisationspolitiken. Frankrike lyckades visserligen inte assimilera senegaleserna men satte ändå förblivande kulturella spår i den fria staten Senegal.

VÄKTARE PÅ MUREN

Av fil. lic. LEIF CARLSSON

Den svenska debatten om EEC har varit »mera het än upplysande. Den har varit ofullständig och oklar och har i hög grad saknat perspektiv». Den som inte kan instämma i så värst mycket mera av innehållet i den pamflett med vilken hr Myrdal och hans kumpaner — för att använda det officiellt accepterade ordvalet rörande herrarna Ekström och Pålsson — försökt berika debatten, kan hålla med om denna karakteristik. Ofullständigheten beror väsentligen på regeringen, som inte i tid tagit initiativet till att framlägga ett så utförligt och vederhäftigt material som möjligt — den kritik hr Myrdal framför mot dessa försummelser förefaller i hög grad befogad. Oklarheten åter har till stor del berott just på bristen på perspektiv, på oviljan att acceptera att vi här äntligen hade att göra med ett problem av annan typ och dignitet än de den svenska politiken vant sig att hantera.

Författarna gör från början läsaren glad genom att artigt meddela att »vi tror det svenska folket om både förstånd och hjärta, om det får bilda sig sin mening fritt och på saklig grund». Tack, tack!

Av inledningen att döma har skrif-

ten en speciell adress till partivänner. Författarna själva påstår sig vara »tvättäkta socialdemokrater som aldrig skiftat (?)». Syftet är att få »regeringen att slå back», vilket utan prestigeförlust kan ske: »Händelsernas logik kommer att bistå dem, även om deras egen ett ögonblick svikit dem.» Dock — snäv partipolitik är de tre främmande: »Vi kan helt enkelt skriva som svenska patrioter.» Och som en ärlig svensk skriver verkligen författaren (må för enkelhetens skull singularis i det följande användas, även om det trots anonymiteten knappast är svårt att gissa vem som skrivit vad). »Sverige är stort nog att styra sig självt», hävdar han med all rätt. Vem har sagt något annat? Vi svenskar är duktiga och utåtvända, fasta, starka och nyskapande, heter det. Det mer än antydes att denna förträfflighet beror på att Sverige är ett litet land, »och den saken är säker, att en utåtriktad och internationalistiskt inställd liten stat är överlägsen som organisationsform för människornas liv». Tröstlöst skildras däremot tillståndet inom den europeiska gemenskapen. Storfinansens välde beskrives på sätt som annars förbehålles kommunistpropagan-

dan. Frankrike styres av de hundra familjerna. Holland regeras i stort sett av två företag, Belgien av tio finansgrupper. »Förhållandena i Luxemburg och Italien är likartade» (!). Hr Erlanders förflugna vädjan till papist-skräcken skymtar rentav, och i ett sällsamt sammanhang. »I stort sett är det bara de protestantiska länderna som lyckats effektivt genomföra en någorlunda hederligt betald inkomstbeskattning» (i en not erkännes visserligen att Österrike och Tyskland lyckas kräva in skatterna, men även detta gottskrives Martin Luther).

Likväl ser författaren med medlid-sam förståelse på de Sex, ja han vädjar till läsaren att göra detsamma. Vad EEC-staterna eftertraktar är nämligen »ett visst mått av nationsutplåning» för att därigenom få en lösning på sina politiska och moraliska problem. Med detta åsyftas skuldbördan från nazisttiden, arvet från Vichy, splitt-ringen mellan kommunismen och Va-tikanen och annat mera. Att Sverige inte har i denna botgörarkrets att skaffa, menar författaren vara klart. Svårare blir att förklara att de av för-fattaren med rätta prisade britterna, som ju inte belastas av något motsva-rande hypotek, har bestämt sig för att inträda i denna de desperatas union.

Författaren vädjar desslikes om för-ståelse för USA:s tvekan inför Sveriges anslutning till EEC: »Bleve vi tillfrå-gade av president Kennedy skulle vi inte ärligen kunna ge honom något an-nat råd ur amerikansk synpunkt än att fortsätta på den linje Förenta Sta-terna redan valt.» Lugn och förtröstan kan alltså råda i Vita huset: man har hr Myrdal på sin sida.

Sverige klarar sig alltså själv. Den europeiska kontinenten präglas av ideal och värderingar som vi inte har mycket gemensamt med — den väst-erländska kulturen är, får vi rentav veta, inte särskilt starkt förankrad

just i Europa. I det sällskapet har vi inget att skaffa.

Argumenteringen för att säga nej till Europa, det skallande varningsro-pet till ett folk som vandrar i blindo, går ut på två saker: en anslutning till EEC är ekonomiskt obehövlig, och den äventyrar, eller rättare sagt upphäver, vår neutralitetspolitik.

Författarens ekonomiska analys ger i korthet till resultat att priset för iso-lering från Europamarknaden endast skulle vara en minimal uppbromsning av framstegstakten — någon tiondel av en procent. I denna del har reso-nemanget redan med skärpa avvisats av exportindustrins företrädare: ana-lysen omfattar en alltför kort tid un-der vilken diskrimineringen endast till mindre del genomförts, den tar inte tillräcklig hänsyn till de dyna-miska krafterna inom den större marknaden. Halten i det ekonomiska resonemanget belyses f. ö. på ett märk-ligt sätt i behandlingen av jordbru-kets problem. Som bekant har jord-bruket redan drabbats av ytterst känn-bara bakslag för exporten till Väst-tyskland. Till detta tar författaren ut-tryckligen ingen hänsyn. »Även om jordbruksexporten skulle försvåras eller allvarligt omöjliggöras behövde vi knappast ha bekymmer för att bli av med dessa marginella kvantiteter i en värld där så många svälter i de fattiga och underutvecklade länderna.» Kort sagt — får vi inte sälja så skän-ker vi bort!

Författaren betonar, att han upp-fattar problemet huvudsakligen som politiskt, neutralitetshänsynen är de avgörande. Sätillvida har han något väsentligt att komma med, att han mer realistiskt än andra socialdemokra-ter uppmärksammat att skillnaden mellan medlemskap och associering ur denna synpunkt måste bedömas vara relativt liten. Han slår därmed undan fundamentet för den insinuanta

propagandan mot högern och folkpartiet för att förråda alliansfriheten redan genom att föreslå förhandlingar om medlemskap.

Däremot har han i sak inte mycket att komma med när det gäller att styrka påståendet att varje anslutning till Gemenskapen måste innebära att alliansfriheten överges. Utöver de vanliga argumenten trycker han speciellt starkt på en aspekt, som förbluffande litet uppmärksammats i den svenska debatten — förhållandet till de överstatliga institutionerna. Det farligaste enligt hans åsikt ligger i det uppgivande av suveräniteten som blir följden av att Kommissionen i Bryssel skulle få makt att utfärda dekret med laglig verkan utan att godkännas av Sveriges regering och riksdag.

Resonemanget är genomfört med kraft och elegans. Det har ett fel, men ett avgörande: det bevisar för mycket. Författaren tecknar en bild av en internationell byråkrati med hart när diktatorisk makt, undandragen varje effektiv politisk kontroll. Men ju mer

skrämmande han skildrar denna storfinansens internationella exekutiv, dess mera obegripligt blir det för läsaren hur det kan komma sig att ett stort antal fria och demokratiska regeringar och parlament — inklusive framstående socialdemokrater! — med öppna ögon kunnat besluta sig för att gå in under oket. Ingen dialektik och ingen skrämselfpropaganda lär i längden kunna få någon att tro, att Gemenskapens konstruktörer och medlemmar inte själva skulle ha förstått vad de gav sig in i, utan att de måste upplysas härom av triumvirerna i Stockholm. Det räcker inte med att hänvisa till att t. ex. briterna är medlemmar i NATO och alltså inte bekymrade av neutralitetshänsyn. Det svaret kan förklara varför man inte behöver bry sig om Moskvas reaktion. Det förklarar däremot inte alls att man är beredd att underkasta sig ett så vidsträckt byråkratiskt tyranni som Myrdal och hans vänner vill få oss att tro på.

Ekström, Myrdal, Pålsson:

Vi och Västeuropa. Uppfordran till eftertanke och debatt. Rabén och Sjögren, 14: 50.